Biblija HBD-a: Pavao natražnjak, Jakov rodno osviješten

dijalog.hr/drustvo/biblija-hbd-a-pavao-natraznjak-jakov-rodno-osvijesten/95027

Petar Marija Radelj August 26, 2026

Drugi vatikanski sabor uči: „U Svetom Pismu… Božje su riječi, izrečene ljudskim jezicima, postale slične ljudskomu govoru“ (*Dei verbum*, br. 13). Stoga predmet Objave koju Crkva donosi ljudima nisu samo misli Svetoga Pisma izolirano, nego i sâm jezik Biblije.

Objava se ne može potpuno odvojiti od konkretna povijesnoga, kulturnoga i jezičnoga oblika u kojem je zapisana. Zato prijevod Svetoga Pisma treba biti *versio apta ac recta* (*Dei verbum*, br. 22). Latinski pridjev *aptus* znači ‘prikladan’, ‘privezan’, ‘viseći o čemu’, ‘opremljen’, ‘pristao’, ‘uređen’. Latinski pridjev *rectus* znači ‘pravilan’, ‘uspravan’, ‘pošten’, ‘čestit’, ‘stalan’, ‘tvrd’.

Prijevod nije ni prikladan ni pravilan ako mijenja značenje teksta konstrukcijama koje se ondje prije nisu nalazile.

Biblija Hrvatskoga biblijskoga društva „rodno neutralnim izmjenama“ (otac > predak, braća > braća i sestre) odstupa od izvornika, mijenja ključne teološke pojmove i biblijsku teologiju te uvodi nedosljednosti u tekst.

Njezin priređivač za tisak na određenim je mjestima svjesno napustio formalno leksičko podudaranje s izvornikom, dodao podatke kojih nema u predlošku i ta rješenja primijenio nedosljedno.

Čini se da neke prevoditelje ili redaktore *Biblije* Hrvatskoga biblijskoga društva ([1]·2025., [2]·2025., [3]·2026.) vodi želja da izbrišu razlike između muškaraca i žena.

Muška imena žena

Jedan od načina za to jest nadijevanje muških imena (Babilon, Edom, Egipat, Izrael, Jeruzalem, Juda, Sidon i Sion) personificiranim ženskim likovima, o čemu je već pisano **ovdje**.

Iskorjenjivanje očeva

Drugi je način sustavno mijenjati riječ „otac“ riječju „predci“. *Jeruzalemska Biblija* prema intratextu ima 2280 izvedenica od *otac*[1] i 32 izvedenice od *predak*.[2] Omjer je porabe tih riječi 99 % *otac* i 1 % *predak*.

Nasuprot tomu, *Biblija* Hrvatskoga biblijskoga društva ima 1180 izvedenica od *otac*[3] i 421 izvedenicu od *predak*.[4] Omjer je porabe tih riječi 74 % *otac* i 26 % *predak*.

To znači da je na više stotina mjesta riječ „otac“ iz izvornika prevedena riječju „predak“, kako bi tekst bio „rodno neutralan“. No, time je došlo i do tektonskoga poremećaja cijele vjere i krivotvorenja Objave.

Tektonski poremećaj Objave

Kada se izričaj „Bog otaca“ zamijeni s „Bog predaka“, poništava se najprepoznatljivije svojstvo Boga Izraelova. On je iz gorućega grma Mojsiju rekao:

> „Ja sam Bog tvoga otca, Bog Abrahamov, Bog Izakov, Bog Jakovljev“ (*Izlazak* 3, 6).

Nekoliko redaka kasnije (*Izlazak* 3, 15) sveti tekst objedinjava Boga Abrahamova, Izakova, Jakovljeva i Mojsijeva otca Amrama (*Izlazak* 6, 20) u izričaj *’ělōhê ’ăḇōṯêḵem* („Bog otaca vaših“), što od *Ponovljenoga zakona* 26, 7 postaje stalni izraz Svetoga Pisma i židovskoga bogoslužja do danas: *’ělōhê ’ăḇōṯênū* („Bog otaca naših“).

Stoga „Bog otaca“ od te zgode na Horebu postaje temeljni teološki i vjernički pojam, a „Bog predaka“ ne postoji kao teološka sveza.

K tomu, izraz „Bog otaca“ redovito se pojavljuje s posvojnom odrednicom na hebrejskom:

> *’ělōhê ’āḇî* („Bog otca mojega“) – *Postanak* 31, 5.42; *Izlazak* 15, 2; 18, 4;

> *’ělōhê ’āḇîḵā* („Bog otca tvojega“) – *Postanak* 46, 3; 50, 17; *Izlazak* 3, 6;
>
> *’ělōhê ’āḇîḵem* („Bog otca vašega“) – *Postanak* 31, 29; 43, 23;
>
> *’ělōhê ’āḇōṯênū* („Bog otaca naših“) – *Ponovljeni zakon* 26, 7; *Druga Ljetopisa* 20, 6; *Ezra* 7, 27;
>
> *’ělōhê ’āḇōṯêḵem* („Bog otaca vaših“) – *Izlazak* 3, 13.15.16; *Ponovljeni zakon* 1, 11; *Jošua* 18, 3;
>
> *’ělōhê ’āḇōṯāv* („Bog otaca njegovih“) – *Druga o kraljevima* 21, 22; *Druga Ljetopisa* 21, 10; 28, 25; 30, 19; 33, 12; *Daniel* 11, 37;
>
> *’ělōhê ’āḇōṯām* („Bog otaca njihovih“) – *Izlazak* 4, 5; *Sudci* 2, 12.

A tako i na grčkom:

> *ho Theòs tō̃n patérōn mū* („Bože otaca mojih“) – *Daniel* 2, 23;
>
> *ho Theòs tō̃n patérōn sū* („Bog otaca tvojih“) – *Djela apostolska* 7, 32;
>
> *ho Theòs tō̃n patérōn hēmō̃n* („Bog otaca naših“) – *Tobija* 8, 5; *Daniel* 3, 26.52; *Judita* 10, 8; *Djela apostolska* 3, 13; 5, 30; 22, 14;
>
> *Theè patérōn* („Bože otaca“) – *Mudrost* 9, 1;
>
> *tòn Theòn hēmō̃n kaì Kýrion tō̃n patérōn hēmō̃n* („Boga našega i Gospodina otaca naših“) – *Judita* 7, 28.

„Bog predaka“, inauguriran u *Općem uvodu u Bibliju* u *Bibliji* Hrvatskoga biblijskoga društva (str. VI), rodno je neutralan i predstavlja se kao pojam koji „uključuje“ žene/majke, ali više podsjeća na rodoslovlje, krvno srodstvo i opću plemensku ili porodičnu predaju. Zvuči općenitije i bliže općim religijskim pojmovima štovanja predaka koji se nalaze u mnogim kulturama izvan židovsko-kršćanskoga kruga.

Njegovi pristaše smatraju da „Bog otaca“ zvuči „arhaično“ i „zbunjujuće“, te da se zamjenom pojma za „Bog predaka“ tekst „prilagođava suvremenomu jezičnomu osjećaju koji izbjegava patrijarhalne obrasce (govor usredotočen na muškarce)“.

No, „Bog otaca“ odnosi se na činjenicu da su ti otci poimence poznati, da nisu apstraktni, načelni (kao „predci“) i da ukazuju na pripadnost, povezanost do koštane srži, tj. do DNK.

Osim toga taj pojam ne znači da je Svevišnji bio vrhovno biće tih pokojnika, nego da On sveudilj jest njihov Bog, što znači da oni nisu prestali biti.

Izraz „Bog predaka“ više ističe naslijeđenu vjersku i rodoslovnu predaju, a izraz „Bog otaca“ jasnije čuva biblijsku osobnu i saveznu povezanost s Abrahamom, Izakom i Jakovom. „Bog predaka“ govori o vrhovnom biću koje je netko naslijedio od starih, a ne da su ti predci i dalje živi, u onostranosti. Zato je Isus protumačio naziv „Bog otaca“ riječima: „Nije On Bog mrtvih, nego živih“ (*Matej* 22, 32; *Marko* 12, 27; *Luka* 20, 38).

„Bog predaka“ povrh svega nije vjeran ni točan prijevod, jer ‘predak’ je grčki πρόγονος/*prógonos* (riječ dolazi u *Prvoj Timoteju* 5, 4 i *Drugoj Timoteju* 1, 3), a sveza na hebrejskom glasi Bog + otca/otaca + posvojna zamjenica. Isto tako i na grčkom: θεὸς τῶν πατέρων / *Theòs tō̃n patérōn* = Bog otaca + posvojna zamjenica. Imenica πατήρ/*patḗr* je ‘otac’, ‘onaj koji daje život i predan je tomu’, ‘koji donosi u život’, ‘začetnik’, ‘hranitelj’, ‘zaštitnik’, a ‘predak’ je samo srodnik u daljnjoj prošlosti.

Prijevod ‘Bog predaka’ stoga ne predstavlja doslovno preslikavanje ključne imenice, nego interpretativni nadomjestak njezina leksičkoga raspona.

„Bog predaka“, kako prevodi *Biblija* Hrvatskoga biblijskoga društva, primjeren je jeziku mnogobožačkih urođenika, a nije primjeren židovstvu i kršćanstvu. Značenjski je bliži općemu pojmu poganskih religija, nego specifičnomu biblijskomu izrazu „Bog otaca“. Takav prijevod nije vjeran Imenu za koje sâm Oslobodite lj iz ropstva reče: „To mi je ime dovijeka, tako će me zvati od koljena do koljena“ (*Izlazak* 3, 15).

Pri tom nije utjeha kako ni taj izraz nije iznašašće *Biblije* Hrvatskoga biblijskoga društva, jer ga je ona preuzela iz protestantske *Biblije suvremeni hrvatski prijevod* u izdanju Međunarodne biblijske lige iz Teksasa (2020.).

Quentin Massys, Utjerivači poreza broje utržak, ulje na platnu, oko 1525. Foto: Wikimedia

Umetanje ženskih parnjaka

Treći je način umetanje mocijskih parova, odnosno istodobno navođenje muškoga i ženskoga oblika, ondje gdje takva para u izvorniku nema.

Primjeri umetanja ženskoga parnjaka

Biblija Hrvatskoga biblijskoga društva čini to prevođenjem muškoga pojma s pomoću mocijskoga para. Jedanaest je grčkih oblika (lema) na taj način preinačeno na ukupno 28 prijevodnih mjesta (redaka), pa prijevod odstupa od vjernosti, odražava trendove „rodno osjetljiva jezika“, tj. čini se kako to poduzima u korist agende i ideologije rodne jednakosti.

> „**Braćo i sestre**, trebalo se ispuniti Pismo koje je Sveti Duh prorekao na Davidova usta, o Judi“ (*Djela apostolska* 1, 16).

– Ali podebljane riječi u izvorniku glase ἄνδρες/*ándres*: ‘ljudi’, ‘muževi’.

> „Neka se **brat ili sestra** koji žive u oskudici ponose zbog svog promaknuća“ (*Jakovljeva* 1, 9).

– Ali podebljano u izvorniku je ὁ ἀδελφὸς / *ho adelphòs*: ‘brat’.

> „Tko ocrnjuje **brata ili sestru**, suprotstavlja se zakonu i osuđuje ga“ (*Jakovljeva* 4, 11).

– Ali podebljano je u izvorniku ἀδελφοῦ/*adelphȗ*: ‘brata’.

> „Ako onaj tko ima svjetovna dobra vidi **brata ili sestru** u potrebi, ali za njih zatvori srce, kako u njemu ostaje Božja ljubav?“ (*Prva Ivanova* 3, 17).
>
> „Tko voli Boga, treba voljeti i svoga **brata i sestru**“ (*Prva Ivanova* 4, 21).

– Ali podebljano je u izvorniku ἀδελφὸν/*adelphòn*: ‘brata’.

U 16 slučajeva riječ ἀδελφοί/*adelphoí*: ‘braćo’ prevedena je kao „braćo i sestre“.[5] Braća su ἀδελφοί/*adelphoí*, a sestre su u grčkom ἀδελφαί/*adelphaí*. Dvije različite riječi. Da je sveti pisac htio na tim mjestima razlikovati značenje po spolovima, bio bi napisao ‘braćo i sestre’. Ali nije.

> „Stoga i mi trebamo davati svoj život za svoju **braću i sestre**“ (*Prva Ivanova* 3, 16).

– Ali podebljano je u izvorniku ἀδελφῶν/*adelphȏn*: ‘braću’.

> „Mi znamo da smo iz smrti prešli u život, jer volimo **braću i sestre**“ (*Prva Ivanova* 3, 14).

– Ali podebljano je u izvorniku ἀδελφούς/*adelphȗs*: ‘braću’.

> „Nakon što ste poslušnošću vjere očistili svoje duše za iskrenu ljubav prema **braći i sestrama**…“ (*Prva Petrova* 1, 22).
>
> „pobožnost prijateljstvom prema **braći i sestrama**, a prijateljstvo ljubavlju“ (*Druga Petrova* 1, 7).

– Ali podebljano je u izvorniku φιλαδελφίαν/*philadelphían*: ‘bratoljublje’.

> „Volite svoju **braću i sestre**, budite milosrdni i ponizni“ (*Prva Petrova* 3, 8).

– Ali podebljano je u izvorniku φιλάδελφοι/*philádelphoi*: ‘bratoljubivi’.

> „Volite **braću i sestre**, bojte se Boga, poštujte cara“ (*Prva Petrova* 2, 17).

– Ali podebljano je u izvorniku τὴν ἀδελφότητα / *tȇn adelphótēta*: ‘bratstvo’ (usput valja primijetiti kako je u izvorniku i τὸν βασιλέα / *tòn basiléa*: kralja, a ne cara – Καῖσαρα/*Kaĩsara*).

> „Suprotstavljajte mu se, čvrsti u vjeri, imajući na umu da su istim nevoljama pogođena vaša **braća i sestre** u svijetu“ (*Prva Petrova* 5, 9)

– Ali podebljano je u izvorniku ἀδελφότητι/*adelphótēti*: ‘bratstvo’.

Njemački uzor

Cijela ta moda umetanja riječi „i sestre“ postoji i u tzv. „jedinstvenom prijevodu“ (*Einheitsübersetzung*) za njemačko govorno područje iz 2016., s kojim se tzv. „hrvatski standardni prijevod“ u pojedinim rješenjima podudara.

Inače, od toga je prijevoda Hrvatsko biblijsko društvo preuzelo i da Marija „zatrudni“ namjesto da „začne“ (*Luka* 1, 31) te da prodaja prvoga izdanja počne uoči božićne kupovne groznice, o blagdanu Svetoga Nikole.

Sadržajnost pojma *brat*

Brat je u grčkom ἀδελφός/*adelphós*, a sestra je ἀδελφή/*adelphḗ*. Dvije različite riječi.

Grčka imenica *adelphòs* složenica je od α- (slova alfa), koje kao predmetak katkada znači ‘u smislu zajednice’, ‘srodan’, i od imenice ἡ δελφύς / *hē delphýs*: ‘utroba’, ‘maternica’. Dakle, tvorbeno upućuje na prvotnu predodžbu srodstva, potjecanje iz iste utrobe (‘istoutrobni’), a sadržajno znači krvno srodstvo prvoga koljena.

Riječi *brat* i *sestra* u Svetom Pismu ne označavaju samo potomka zemaljskoga otca i/ili majke, nego nekada i srodstvo po vjeri, u Novom Zavjetu brata, odnosno sestru u Gospodinu Isusu. Dakle, značenje nije samo doslovno nego i preneseno. (Pavao se Atenjanima obraća riječima: „Atenjani!“ [*Djela apostolska* 17, 22], a ne „Braćo!“, jer nisu kršteni.)

Neobilježena poraba imenice ‘brat’ muškoga roda u Svetom Pismu i kršćanskom bogoslužju uključuje ženske osobe.

Za razliku od općenita govora (u kojem ‘brat’ uključuje i ‘sestru’) Sveto Pismo razlikuje istoustrobne kada je riječ o konkretnim osobama ili o isticanju:

> „I tko god ostavi kuće, ili braću, ili sestre… poradi imena mojega, stostruko će primiti i život vječni baštiniti“ (*Matej* 19, 29; usp. *Marko* 10, 29)

> „Tko god vrši volju Božju, on mi je brat i sestra“ (*Marko* 3, 35; usp. *Matej* 12, 50)
>
> „tko… ne mrzi… braću i sestre…“ (*Luka* 14, 26)
>
> „Ako su koji brat ili sestra goli i bez hrane svagdanje” (*Jakovljeva* 2, 15).

Zagovornici „rodno uključiva jezika“ smatraju da današnji govornici hrvatskoga generičko muško „braćo“ sve rjeđe automatski čitaju kao rodno uključivo, pa dodavanje „i sestre“ brane kao pokušaj očuvanja izvornoga uključiva značenja za suvremenoga čitatelja.

No, Vijeće za normu hrvatskoga standardnoga jezika o tom je 9. lipnja 2011. dalo stručno mišljenje:

> „U hrvatskome (kao i u drugim indoeuropskim jezicima i većini jezika svijeta) jedan rod je neobilježen, i to je tzv. muški rod, a drugi su obilježeni, a takav je ženski (i srednji) rod… Stoga se u hrvatskome i većini jezika imenicom muškoga roda često označuju osobe i muškoga i ženskoga spola.“ (*Jezik*, br. 2–4/2013., str. 155 i ovdje).

Prema tom normativnom zaključku, množinski oblici muškoga roda mogu imati opći, spolno obuhvatni referent. Stoga sama uporaba oblika ‘braćo’ nije dovoljan dokaz da prijevod isključuje žene.

Jezikoslovka Nataša Bašić tumači:

> „Takva se funkcija muškoga roda naziva i općerodovnom, a česta je u množinskom liku pri pozdravnom obraćanju, kad su njime obuhvaćeni svi spolovi: *poštovani slušatelji / gledatelji / posjetitelji…* Istu funkciju ima i srednji rod tih i sličnih imenica *slušateljstvo, gledateljstvo, posjetiteljstvo, općinstvo, radništvo…*“ (*Filologija*, br. 78/2022., str. 29)

„da više ne budemo nejačad kojom se valovi poigravaju i koje goni svaki vjetar nauka u ovom kockanju ljudskom, u lukavosti što put krči zabludi“ (Efežanima 4, 14). Foto: Dijalog

Zato je poraba neobilježena roda dovoljno izričita da obuhvaća osobe obaju spolova. Stoga i imenica *adelphòs* (brat) po sebi ne isključuje sestre, ali kada se ona počne prevoditi kao ‘brat i sestra’, to više nije prevođenje nego tumačenje. Čiji je učinak isključivo zbunjujući jer se to čini proizvoljno, samo na nekim mjestima, a ne sustavno.

Prema Strongovoj konkordanciji: *adelphòs* (brat) u Novom se Zavjetu pojavljuje 343 puta. Riječ *adelphé*(sestra) pojavljuje se u grčkom izvorniku Novoga Zavjeta 26 puta. Ne računajući deuterokanonske knjige, hebrejski *aḥ* (brat) i aramejski *aḥ* (brat) u Starom se Zavjetu pojavljuju 631 put, a hebrejski *aḥot* (sestra) 114 puta. Prijevod koji ne odražava te pojavnosti više nije prijevod, nego samovoljna parafraza.

Muški gramatički rod u grčkom se, kao i u hrvatskom, rabi kada se govori o skupini ljudi bez obzira na spol, kao i za skupinu koja se sastoji samo od muškaraca. Zašto u ime rodne jednakosti prevoditeljima i redaktorima Biblije nije palo na pamet da unesu mocijske parove za nazive stanja oštećenosti:

> „Tada nagrnu k njemu silan svijet s **hromima**, **kljastima**, **slijepima**, **nijemima** i mnogima drugima. Polože mu ih do nogu, a on ih izliječi. Gledajući kako su **nijemi** progovorili, **kljasti** ozdravili, **hromi** prohodali, **slijepi** progledali, divilo se mnoštvo i slavilo Boga Izraelova“ (*Matej* 15, 30–31)?

Nitko nikada u Crkvi nije tumačio da su tako nazvani nemoćnici (sve su podebljane riječi muškoga roda u grčkom) bili samo muškarci, tj. da žene nisu bile među onima koje je ondje Isus ozdravio. Iako sve te riječi u grčkom imaju odgovarajuće parnjake ženskoga roda, evanđelist nije imao potrebu navoditi ih, jer u grčkom, kao i u hrvatskom, ti oblici označavaju i žene. Bogalj, slijepac, njemak,

sakati, gluhi – jednostavno označavaju stanje, a osobito u množini, pa sve dok se ne pođe raščlanjivati spolna struktura takve skupine, obuhvaćaju i muškarce i žene.

Rezultat pokusa?

Takvim prevođenjem u *Bibliji* Hrvatskoga biblijskoga društva došlo je do znatne raslojenosti u jednakosti spolova, ovisno o biblijskom liku koji govori.

Isus se uglavnom ne obraća ženama (‘sestrama’), nego najčešće ljudima (‘braći’). To je zato jer prevoditelje Evanđelja nije bilo zahvatilo to pomodarstvo.

Petar se u *Djelima apostolskim* obraća ljudima (‘braći’), a ne i ženama (‘sestrama’), osim jednom što je prevoditelj ili redaktor izmislio.

Pavao se u svojim poslanicama ne obraća izričito ženama (‘sestrama’), nego ljudima (‘braći’, 133 puta prema računalnom brojenju *Biblije* Hrvatskoga biblijskoga društva iz 2026.),[6] a sestre spominje šest puta prema izvorniku[7] i jednom dodano u prijevod (*Filipljanima* 4, 1).

Pisac *Poslanice Hebrejima* deset puta spominje braću,[8] ali ne i sestre (osim jednom umetnuto u prijevod bez osnove u izvorniku: *Hebrejima* 10, 19).

Jakov u svojoj *Poslanici* 17 puta spominje „braću i sestre“ (od čega su „i sestre“ svih 17 puta namjerno dodane, iako te riječi ne prevode ni jednu riječ iz izvornika), a samo jednom govori isključivo o braći: „Braćo moja, nemojte da se među vama mnogi guraju za učitelje“ (*Jakovljeva* 3, 1).

Rezultat je prijevodna nedosljednost: različiti novozavjetni pisci u prijevodu Hrvatskoga biblijskoga društva dobivaju različit stupanj rodno uključiva obraćanja, iako takva razlika nema uporište u izvorniku. Drugim riječima: Pavao je ostao „zaostao“, „staromodan“, „natražnjak“, a Jakov postao „rodno osviješten“, „naprednjak“!

Ivan se prema toj *Bibliji* u svojim poslanicama tri puta obraća isključivo muškarcima:

> „**Braćo**, nemojte se čuditi ako vas svijet mrzi“ (*Prva Ivanova* 3, 13).
>
> „Silno sam se obradovao kad su došla **braća** i posvjedočila istinu o tebi – da živiš po istini“ (*Treća Ivanova* 1, 3).

> „Voljeni, činiš djelo vjere kad postupaš gostoljubivo prema **braći** vjernicima, čak i kad su ti nepoznati“ (*Treća Ivanova* 1, 5).

A četiri puta i muškarcima i ženama, iako to ne odgovara izvorniku:

> „Mi znamo da smo iz smrti prešli u život, jer volimo **braću i sestre**“ (*Prva Ivanova* 3, 14).
>
> „Stoga i mi trebamo davati svoj život za svoju **braću i sestre**“ (*Prva Ivanova* 3, 16).
>
> „Ako onaj tko ima svjetovna dobra vidi **brata ili sestru** u potrebi, ali za njih zatvori srce, kako u njemu ostaje Božja ljubav?“ (*Prva Ivanova* 3, 17).
>
> „Tko voli Boga, treba voljeti i svoga **brata i sestru**“ (*Prva Ivanova* 4, 21).

Sažeto: Ta urednička ili redaktorska odluka nije rodno osjetljiva ni uključiva, nego je isključiva i vrlo diskriminirajuća. Samovoljnjim uvođenjem ženskoga parnjaka za ‘brata’ na 28 mjesta, očito je da se na preostalih nekoliko stotina mjesta u Novom Zavjetu i još više stotina mjesta u Starom Zavjetu pod riječju ‘brat’ više ne bi smjelo shvaćati i/ili ‘sestru’.

Lijek za to?

Biskup Pero Sudar zgodno primjećuje: „U prijevodu Svetoga Pisma valja se držati značenja izvornoga teksta i ničega drugog.“

Razlozi zabrinutosti

Biblija Hrvatskoga biblijskoga društva podlegla je modernističkim kulturnim pritiscima rodne neutralnosti.

U prijevod katoličkih poslanica uvela je novogovor rodne ideologije. Promijenila je način prevođenja od doslovnoga i vjernoga na subjektivno značenjsko tumačenje pod utjecajem modnih trendova. Na taj je način izdala objektivno povijesno prenošenje.

Time se širom otvara vrata ne Kristu ili razumijevanju Pisama, nego daljnjim subjektivnim izmjenama svetoga teksta.

Mogući smjer daljnjih prijevodnih promjena

Ako je načelo prijevoda uklanjanje gramatički muških, ali generičkih izraza, postavlja se pitanje hoće li se isto načelo primijeniti i na druge temeljne svetopisamske nazive, primjerice:

Bog Otac > Roditelj?

Sin Božji > Božji Potomak? Božje Dijete?

Gospodin > suveren?

Čovjek > Ljudsko biće? Osoba?

Ljudi > Muškarci, žene i rodno neopredijeljeni?

Nadglednik (biskup) > Nadglednik i nadglednica?

Starješina (prezbiter) > Starješina i starješica?

Učitelj > Učitelj i učiteljica?

Pastir > Pastir i pastirica?

Ta pitanja nisu pretjerivanje, jer su pojedini engleski i njemački „prijevodi“ – koji se predstavljaju kao „rodno neutralna izdanja“ – već proveli neke takve zamjene. Izbjegavaju muške zamjenice za Boga. A da bi pogodovali rodno neodređenima i izbjegli „on“ u trećoj osobi jednine, prebacuju takva mjesta u drugu osobu jednine („ti“) ili u množinu („oni“). Pretvaraju riječ čovjek u: ljudsko biće, ljudska vrsta, smrtnik, neki… Ukratko, radikalno prilagođavaju tradicionalno biblijsko nazivlje „normama rodno uključiva jezika“. Pojednostavljeno rečeno: siluju jezik u ime dženderističkih dogmi.

Evo kako je u prevođenju *Psalma* 1, 1 („Blago čovjeku koji ne slijedi savjeta opakih…“) prošla imenica „**čovjek**“ – hebrejski *hā-ʾîš* (čovjek), Septuagintin ἀνήρ/*anḗr* (muž), Vulgatin *vir* (muškarac):

Subjekt rečenice prvoga retka Knjige psalama	**Mjesto „prijevoda“**
the person (osoba)	New American Standard Bible (1971.); International Children’s Bible (1986.); God’s Word (1995.); New International Reader’s Version (1995.); Common English Bible (2011.); International Standard Version (2011.); Names of God Bible (2011.)
those (oni)	Living Bible (1971.); New Revised Standard Version (1989.); Good News Translation (1992.); New Living Translation (1996.); Complete Jewish Bible (1998.); New Century Version (2005.); Expanded Bible (2011.)
those people (oni ljudi)	Contemporary English Version (1995.)
you (vi)	The Message (1993.)
the one (onaj)	New English Translation (2006.); New International Version (2011.); Tree of Life Version (2014.); Christian Standard Bible (2017.)
belong to those (pripada onima)	Easy-to-Read Version (2006.)
that person (ta osoba)	Easy English Bible (2019.)

Tako se jednostavnost, izravnost i osobitost hebrejskoga *hā-’îš* ‘čovjek’ pogubila u: ‘oni’, ‘onaj’, ‘osoba’…

Evo na što je u *Mateja* 18, 15 („Pogriješi li tvoj brat, idi i pokaraj ga nasamo. Ako te posluša, stekao si brata“) izašla imenica „**brat**“:

Subjekt prve rečenice *Mateja* 18, 15	**Mjesto zapisa**
ho adelphós (brat)	grčki izvornik Evanđelja
frater (brat)	*Vulgata* (384.)
another member of the church (drugi član crkve)	*New Revised Standard Version* (1989.)
one of my followers (jedan od mojih sljedbenika)	*Contemporary English Version*(1991., u nakladi Američkoga biblijskoga društva)
fellow believer (suvjernik)	*The Message*(1993.)
believer (vjernik)	*God's Word*(1995.)
your Christian friend (tvoj kršćanski prijatelj)	*Easy English Bible* (2019.)

Tako su se jednostavnost, izravnost i osobitost hebrejskoga i aramejskoga *aḥ* 'brat' i grčkoga *adelphós* 'brat' pogubili u: 'drugi član crkve/zajednice', 'sljedbenik', 'vjernik', 'suvjernik', 'kršćanski prijatelj'.

Sve je to učinjeno iz dodvoravanja ideologiji, podlaganja vjere, kršćanstva i biblicistike dženderizmu, da se ne bi rabio normalan općerodovni izraz kada je on muškoga roda.

Sin s knjigom Mudrosti („Početak je mudrosti strah od Gospodina"), detalj slike George Seton s obitelji Fransa Pourbusa starijega iz 1572. Foto: Wikimedia

Zaključak

Nedosljednostima u prijevodu *Biblije* Hrvatskoga biblijskoga društva i partnera kao da nema kraja.

Njezina prevoditeljska načela do danas nisu iznesena. Smjernice za izradu toga prijevoda, koje je u siječnju 2003. sastavio Thomas Kaut iz Njemačke, drže se podalje od javnosti.[9]

Iz navedenih primjera slijedi da nije moguće razlikovati prijevod od interpretativnoga proširivanja.

Gore navedeni primjeri pokazuju da neki prevoditelji ili anonimni redaktori daju prednost drugim ciljevima pred točnošću prijevoda te da se ogrješuju o vjernost izvorniku kako bi se dodvorili zahtjevima rodne ideologije.

Ili možda misle da su čitatelji toliko slabo obrazovani da ne znaju kako u standardnom hrvatskom jeziku muški rod, kao neobilježen, označava osobe i muškoga i ženskoga spola?

Zaključno, izneseni primjeri pokazuju tri pojave koje zahtijevaju objašnjenje: zamjenu pojedinih leksički određenih izraza njihovim širim ili neutraliziranim istovrijednicama, izražavanje ženskoga člana ondje gdje ga izvornik ne navodi te nedosljednu primjenu tih načela u različitim svetopisamskim knjigama. Ključno pitanje stoga nije samo je li takav prijevod valjan, nego prema kojim su dosljednim prevoditeljskim načelima pojedina mjesta odabrana i zašto ta načela nisu primijenjena na druga usporediva mjesta.

Koga zanima više

Rob Mutsaerts, **Bolesna rodna ideologija**

Héctor Aguer, **Rodna ideologija**

Joachim Heimerl, **Do čega je doveo crkveni porez u Njemačkoj?**

Stefan Oster, **Vjerujemo li još uvijek ono što vjerujemo?**

Héctor Aguer, **Sinodni postupak – strašna Pandorina kutija**

[1] *Jeruzalemska Biblija* (Zagreb, 1994.) ima: 470 puta *oca*, 74 *oče*, 9 *očev*, 17 *očeva*, 15 *očeve*, 29 *očevi*, 3 *očevim*, 14 *očevima*, 2 *očevo*, 5 *očevoj*, 2 *očevom*, 15 *očevu*, 463 *oci*, 443 *ocima*, 1 *očinja*, 1 *očinjeg*, 1 *očinji*, 1 *očinjih*, 3 *očinju*, 1 *očinska*, 1 *očinske*, 6 *očinski*, 1 *očinskim*, 3 *očinskog*, 2 *očinskoga*, 2 *očinskoj*, 1 *očinskom*, 1 *očinstvu*, 158 *ocu*, 349 *otac*, 176 *otaca*, 1 *otačka*, 1 *otačke*, 3 *otačkih*, 3 *otačkim*, 1 *otačkog* i 2 *otačkom*.

[2] U *Jeruzalemskoj Bibliji* pojavljuju se: 1 puta *predak*, 1 *pretka*, 6 *preci*, 8 *predaka*, 14 *precima* i 2 *pretke*.

[3] *Biblija* Hrvatskoga biblijskoga društva (2025.) bilježi: 450 puta *oca*, 425 puta *otac**, 147 puta *ocu*, 142 puta *oče**, 9 puta *očin**, 6 puta *ocima* i 1 put *oci*.

[4] *Biblija* Hrvatskoga biblijskoga društva sadržava: 244 puta *preci*, 176 puta *predak* i jednom *predci*.

[5] „Moja **braćo i sestre**, vrlo ste mi dragi i jako mi nedostajete“ (*Filipljanima* 4, 1).

„Stoga, **braćo i sestre**, imamo osiguran ulazak u Svetinju, po Isusovoj krvi“ (*Hebrejima* 10, 19).

„**Braćo i sestre**, ako padnete u različite kušnje, istinski se radujte!“ (*Jakovljeva* 1, 2).

„Moja voljena **braćo i sestre**, ne zavaravajte se!“ (*Jakovljeva* 1, 16).

„Moja ljubljena **braćo i sestre**, znajte ovo: neka svatko od vas bude brz u slušanju, a spor u govorenju“ (*Jakovljeva* 1, 19).

„**Braćo i sestre**, nemojte biti pristrani ako želite biti vjerni našem proslavljenom Gospodinu Isusu“ (*Jakovljeva* 2, 1).

„Čujte me, moja voljena **braćo i sestre**: nije li Bog u svijetu odabrao siromahe?“ (*Jakovljeva* 2, 5).

„Kakva korist, **braćo i sestre**, ako tko govori da vjeruje, a djela mu nisu vjernička?“ (*Jakovljeva* 2, 14).

„**Braćo i sestre**, tako ne smije biti!“ (*Jakovljeva* 3, 10)

„Mogu li, **braćo i sestre**, na smokvi rasti masline ili na vinovoj lozi smokve?“ (*Jakovljeva* 3, 12).

„**Braćo i sestre**, nemojte govoriti jedni protiv drugih“ (*Jakovljeva* 4, 11).

„**Braćo i sestre**, budite strpljivi do Gospodinova dolaska“ (*Jakovljeva* 5, 7).

„**Braćo i sestre**, nemojte se tužiti jedni na druge da ne budete optuženi, jer sudac već stoji na vratima“ (*Jakovljeva* 5, 9).

„Neka vam uzor u podnošenju zala, **braćo i sestre**, budu strpljivi proroci koji su nastupali u Gospodinovo ime“ (*Jakovljeva* 5, 10).

„Draga **braćo i sestre**, ne zaklinjite se kad nešto obećavate“ (*Jakovljeva* 5, 12).

„**Braćo i sestre**, ako tko od vas odluta od istine…“ (*Jakovljeva* 5, 19).

– Ali podebljano je u izvorniku ἀδελφοί/*adelphoí*: ‘braćo’, a ne ‘braćo i sestre’.

[6] Pavao u poslanicama spominje braću: 19 puta *Rimljanima*, 39 puta u *Prvoj Korinćanima*, 12 puta u *Drugoj Korinćanima*, 11 puta *Galaćanima*, 2 puta *Efežanima*, 9 puta *Filipljanima*, 5 puta *Kološanima*, 19 puta u *Prvoj Solunjanima*, 9 puta u *Drugoj Solunjanima*, 3 puta u *Prvoj Timoteju*, jednom u *Drugoj Timoteju*, 4 puta *Filemonu*.

[7] *Rimljanima* 16, 1.15; *Prva Korinćanima* 7, 15; 9, 5; *Prva Timoteju* 5, 2; *Filemonu* 1, 2.

[8] *Hebrejima* 2, 11.12.17; 3, 1.12; 7, 5; 8, 11; 10, 19; 13, 22.23.

[9] Božo Lujić spominje im autora i naslov: „Thomas Kaut, Guidelines. Meaning Based Functional Equivalent Translations, siječanj 2003.“ (*Lingvističke teorije prevođenja i novi hrvatski prijevod Biblije*, Bogoslovska smotra, 77/2007., br. 1, bilješke 41, 43, 44 i 46; *Riječ Božja u riječi hrvatskoj*, Đakovo, 2011., str. 268 i 270; *Bibliana: hrvatski prijevodi Biblije*, Zagreb, 2020., str. 79 i 81 (uz napomenu u bilješki 21: „Tekst nije objavljen kao knjižica“). Mato Zovkić napominje: „Hrvatsko biblijsko društvo u Zagrebu priredilo je prijevod tih smjernica na hrvatski“ (*Prijevod Novog Zavjeta na bosanski jezik 2009.*, str. 11, bilješka 18).